Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2009 жыл 16-чы декабрь, бараз кюн. № 239 (18340)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПРИЁМГЪА АЛЫУ

Тилеклеге, тарыгъыулагъа кёре олсагъат тийишли оноула салыннгандыла

Ич ишледе къуллугъун толтура тургъанлай ёлгенни юйюрюне - фатар; санлары иги ишлемеген сабийни анасына – автомобиль; Шалушкада спорткомплексни къурулушу; пенсиячы тиширыуну юйюню башын жангыртыу; элледе ишлеген усталагъа компенсацияла; ёкъсюлеге коммунальныйлени тёлерге ахча болушлукъ. Ма быллай жумушла тамамланнгандыла КъМР-ни Президенти Арсен Каноков «Единая Россия» партияны Председатели В.В. Путинни регион жамауат приёмныйинде приём бургъан кюн.

Республиканы башчысы бла тюбешиге тогъуз адам келген эди. Бир сагъатны ичинде Арсен Башировичакъ тынгылап, жууаплы министрлеге сёлешип, аланы жумушларын текъ окъуна тамамларларын излегенди.

Эркин тутушуудан бийик категориялы тренер-преподаватель Замир Канукоев Арсен Каноковдан Шалушка элде физкультура-спорт комплексни къурулушуна себеплик этерин тилегенди. «Элде 11 минг адам жашайды. Жюзле бла сабийле спорт бла юкреширгеди, бийик жетишимде да болдурадыла. Мен юйретген эки жаш Европаны чемпионатында къыралны намысын къоруулагъандыла. Алай болуп тургъанлай, аланы спорт кереклери жокъду, жарауланы школну спорт залларында ётдюрюрге тюшеди», - деген ди ол.

Республиканы башчысы тренерге уллу ыспас этгенди. «Сиз бек магъаналы иш этесиз, аперим! Кертисин айтайым, 2010 жылда къурулушну башлаялларыкъ тюйюлбюз, нек деген де бюджетни проекти къабыл этилгенди. Алай мен Правительствону Председателине спорткомплексни къурулушун 2011 жылны тизмесине къошаргъа буюрурма», - деген ди.

Сахарный диабетден къыйналып тургъан Владимир Апшев Урван поликлиниканы ишин сёкгенди, анда эндокринолог болмагъанын билдиргенди. Диабетден аруугъанланы асламысы къартла болгъанларын айтып, алагъа элни амбулаториясында эки палата ачылса керек болгъанын эсгертгенди. Арсен Каноков саулукъ сакъланыу министри Вадим Бицуевге учреждениняны ишин тинтиргеге, проблемаланы сылтауларын билирге буюргъанды.

Анзорейде жашагъан Хасанби Локов Лескен районну эллерин тапландырыугъа себеплик этгени ючюн Президентге жюрек ыразылыгъын билдиргенди. Алай жартылыкъла алыкъа бардыла, аладан бири,аны оюмуна кёре, ара орамда жыяу жолчукъну болмагъаныды. «Адамлагъа машина жол бла жюрюрге тюшеди, ол а алагъа, автомобиллеге да бек къоркъуулуду», - деген ди Хасанби Локов. Ол дагъыда элде жамауат транспорт болмагъанына тарыкъгъанды. Арсен Баширович телефон бла транспортну, связьны эм жол мюлкню министри Ануарби Суншевге сёлешип, ол жумушну тамамларгъа буюргъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Суратны **Р. МАМИЕВ** алгъанды.

Оюм

Мамырлыкъны, кёз гинжисича, сакъларгъа

КъМР-ни Президентини республиканы экономикасына специалистлени хазырлау жаны бла программасыны чеклеринде, Глазго шахарда окъуй, мен республиканы болумуна бютюнда бек жарсыйма. Биринчиден, Арсен Каноковха ыразылыгъымы билдирлик эдим. Манга, керти сайлауладан ётюп, Президентни эм республиканы хакъына Англияда окъугъан уллу насыпды.

Мында, Шотландияда, тургъан кезиуюмде биз цивилизациядан къаллай бирге артха къалгъанынбызны шарт кёреме. Бек алгъа ол бир бирибизге эм ише кёз къарамыбыз бла байламлыды. Бир ненча жыл мындан алгъа республиканы къуллукъла сатып алынгнанлары хар бирибизни да эсибизде. Бюгюнлюкде да жарсыугъа аллай шартланы кёрюрге тюшеди.

Быллай болумлада республиканы экономикасын айныуну жолуна чыгъарыр ючюн, Президент этген атламла бютюнда магъаналыдыла. Анга тутхучлукъ этерге, даулашланы унутуп, битеу къарыуубузну салып ишлерге керекбиз. Жаланда ол заманда тюрлениркинди жашауубуз.

Кертисин айтханда, Къабарты-Малкъар – ол бир хурттакчыкъды, биз анда мамырлыкъны сакъларгъа керекбиз. Республикада тюрлениулеге бюсюремегенле бардыла, ала властьдан, алай бла уа къыралны тонаудан бир жанында къалгъанла тёзалмайдыла. Хыйлачылыкъ, законсуз жолла бла жыйгъан ачаларын хайырланып, республикада тынчлыкъны бузаргъа излейдиле.

Аллай адамла, мен оюм этгенден, уллу аманлыкъчыладыла. Республиканы халкъын, башхабашха динлени тутханланы тюйюшдюрюп, ол «кир сууда» кеслерини политика муратларына жетергe излеген миллетчиледиле. Ала къан тёгерге хазырдыла, алай бир затны ангыламайдыла – бизни республика жюзерге энди тюзеле баргъан гитче кемечикди, аны чайкъалтханла кеслери да суу тюбюне кетериклерин эслеринде тутаргъа керекдиле. Мени сартын, бу адамланы жууапха тартыргъа керекди, миллетлени араларында къаугъа къозгъагъаны ючюн закон алыкъа кючюн тас этмегенди.

Къарачыгъыз, арт заманда республикада къаллай бир жангы школ, саулукъ сакълау учреждение ишленнгендиле, шёндюгю изилемлеге тийишли предприятияла ачылгъандыла. Билимли, сагъыш эте билген, Къабарты-Малкъарны келир кюню ючюн жууаплылыкъны ангылагъан жаш тёлю ёсюп келеди.

Мен бу письмону Президент аны жанлыла кёп болгъанларын билсин деп жазама. Ол бизге ышанады. Мен, республикада жашагъан кёпле да анга ийнанабыз. Ол республиканы айныгыугъа бурулгъан къыйын ишни мындан ары бардырыр деп ышанама.

Аслан КИШУКОВ.

ПРОИЗВОДСТВО

Качестволары - иги, багъалары - учуз

Ахшы качестволу продукция чыгъарыу эмда анга тохташдырылгъан заданияланы кезиуюнде толтруу Прохладный шахар округну кирпич-къошун заводуну ишни сюйген жигер коллективини эрттеден жюрюген иги тёрелеринден бириди. Анга кертичи болууну аны хар адамы кесини сыйлы борчуна санайды.

Шёндюгю экономика къытлыкъны кезиуюнде, алгъынгны ишлеу сырын сакълау тынч тюйюл эсе да, бирикген эм шуёх коллектив предприятияны деберин тюшюрмез ючюн, къолундан келгенни аямайды. Чыгъаргъан продукциясын сатыу жаны бла ол къыралны бир къауум регионлары бла алгъыннгы байламлыкъларын тохташдыргъанды. Аны бла бирге жангы клиентле да тапханды. Аланы санында Ставрополь край, Чечен, Ингуш, Север Осетия-Алания республикала эм башхала бардыла.

Байламлыкъланы кенгертиуге не зат себеплик этеди? Ол соруугъа жуап бере, предприятияны башчылары бир ауздан былай дейдиле: «Заявкаланы белгиленнген болжаллада толтурулгъанлары. Экинчиден а, заводда чыгъарылгъан кирпич-къошун изделияланы качестволарыгиги, багъаларыуа Юг федеральный округда бек учуз болгъанлары. Алыучула артыкъда бек пакетлеге салынгнан кирпичлени жаратадыла.

Алагъа заказла жылдан-жылгъа кёбейип баргъанлары да анга шагъатлыкъ этген шартладан бириди. Аллай кирпичлени артыгъыраккъа бек москвачыла, питерчиле, челябинскечиле жаратадыла. Жолну узакълыгъына да къарамай, ала прохладныйчиле чыгъаргъан аллай кирпичлени алып турадыла».

Производство кёрюмдюле жаны бла да жигер коллективни ишин махтарчады. Сёз ючюн, юсюбюздеги жылны онбир айында анда жюз миллион сом багъасына жууукъ продукция чыгъарылгъанды. Жаланда кирпичледен заказчылагъа алтмыш миллиону жиберилгенди. Ол кёрюмдюле былтыргъыладан эсе уллудула.

Къыралны бир къауум регионлары бла тенглешдиргенде, артыкъ уллу тюйюл эсе да, адамла иш хакъларына ыразыдыла – аны орталыкъ ёлчеми 8000 сомдан асламды. Бек игиси уа аны ай сайын заманында берилип тургъаныды.

Кирпич-къошун заводну анда урунналгъа деп жараулу столовасы барды. Аны гитче коллективи ишчилени, инженер-техниклени ыразы этер ючюн, къолларындан келгенни аямайды. Экинчиден а, азыкъны багъасы уллу тюйюлдю. Сёз ючюн, юч тюрлю ашарыкъладан къуралгъан тюшлюкню багъасы отуз сомдан озмайды. Ол кеси да заводда урунгнанланы иш хакъларындан тыйылады.

Бизни корр.

Алчы сатырдагъыла

Айныуну жолуна чыкъгъандыла

Заманнга, рынокну излемлерине кёре мадар этген жетишимли болаллыгъын Нальчикдеги «Станкозавод» ачыкъ акционер общество юлгюсюнде да кёрюрге боллукъду. Белгилисича, тюрлениулени жылларында ары дери чыгъарып тургъан продукцияларына сурам осалгъа кетип, предприятие толу ючюю бла ишлеялмагъанына хатасындан тёлеуледен къутулурча, харкюнлюк жумушланы тамамлау бла байламлы къоранчлагъа жетерча ахча тюшмей къалгъан кезиуле болгъандыла. Башха амал табылмай, банкладан ёнкюч ахча алыу бла кечине баргъандыла.

Аллай болумлада бек къыйыны сынаулу коллектив чачылмай къалырын жалчытыу эди да, предприятияны таматалары, инженер-техник къуллукъчула, производствону усталары бар кючюн бирикдирип, алай этталгъандыла. Ырысхы къытлыкъдан чыгъар ючюн, алчы технологияланы хайырланып, аслам изленирик продукция чыгъарып тебиреге керек эди да, ол чекге да жеталгъандыла.

Алай бла жылдан-жылгъа предприятияны ырысхы къолайы ючюлене кетип, коллектив бир халда ишлеп башлагъанды.

- Юсюбюздеги жылны ишни селеймтей бошарча онгубуз барды, - дейди акционер обществону генеральный директору Анатолий Мамбетов. - Тёрели станокланы азыракъ чыгъара эсек да, къурулушда хайырланылыучу оборудованияны, башха керекленни заказлагъа кёре хазырлаудан, аланы белгиленнген болжалда иелерине тапдыруыдан иги кесек ахча тюшеди. Файдалы болаллыкъбыз. Тюрлю-тюрлю тёлеуледен замында къутулабыз. Орталыкъ айлыкъ иш хакъны ёлчеми 9 минг сомдан асламды да, ол тыйгъычсыз бериледи.

Рахайланы Адрах иш юсюнде.

Мындан ары кезиуге умутланы, мадарланы юслеринден билдиргенинде уа, Анатолий Хабалович былай къошханды: «Келир жылны ал беш айында толу ючю бла ишлеп турурча заказла бардыла, жангы технологияланы хайырланыугъа да аслам эс буруллукъду.

Бу зат изленир, иги сатылыр десек, кесибизни конструкторла, технологла аны проектин жарашдырып, жангы продукция чыгъарып тебиреррча этедиле.Продукциябыз башха регионлагъа да жибериледи, алай асламында Москваны къурулуу организациялары бла келишимле этилгендиле да, аланы заказлары бек алгъа толтуруладыла.

Къурулуу комплекс мекямланы панельле бла ишлеуге жангыдан кёргенди. Ара шахарда да алай болур: къабыргъа панельлени хазырлауда керек болуучу затланы, формаланы этигиз деген уллу заказ келгенди.

Бек ышаннгылы специалистлеризден бири Владимир Модин ол жаны бла конструктор проектни жарашдыргъанды. Хайырлы боллукъ ол ишни тамамлаугъа, оборудованияны жыйыугъа, ишлетип кёрюуге производствону махтаулу ветераны Муса Алиев уллу къыйын къошады.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазлыыу - 2010

Хурметли жамауат!

«Заман» – милле-тибизни жангыз газетиди. Аны бет-леринде малкъар халкъны культура-сыны, тарыхыны, бюгюннгю жашауунуу, айтхылыкъ адамла-рыны, жетишимле-рини эмда жарсыула-рыны юслеринде басмаланнган мате-риалланы сиз бир башха изданияда табалыкъ тюйюл-сюз.

Алайды да, жазылыгъыз, билеклик этигиз кесигизни газетигизге! Келе тургъан жангы жылда да ол сизни керти шуёхугъуз, огъурлу сёз нёгеригиз болур деп ышанабыз.

«Заман» газетни редколлегиясы.

Бизни индексибиз - 51532

Республиканы атламлары

Саугъалау

«Ана махтаулукъну» майдалын - эки атагъа

Тёреде болгъаныча, Къабарты-Малкъарны Президенти Арсен Каноков бир къаум адамны «Ана махтаулукъну» майдалы бла саугъалауну юсюнден Указгъа къол салгъанды. Бу жол анга беш эм андан кёп сабийни ариу кыылыкълы ёсдюрген 36 адам тийишли болгъанды.

Он эм андан да кёп сабий ёсдюрген 10 анагъа «Газель» автомобильле берилликдиле. Аладан бек уллу юйюрю болгъан Этокодан Рита Карданованы. Аны 13 сабийи барды. Бу жол майдаллагъа юй бийчелери ёлюп 6 эмда 5 сабийни кеслери алларына ёсдюрген эки ата - Борис Додохов бла Мухамед Мамбетов - тийишли болгъандыла.

«Ана махтаулукъну» майдалын КъМР-ни Парламенти 2007 жылда февральда тохташдыргъан эди. 2008 жылда декабрьде уа аны бла 26 тиширыу эмда кёп сабийли бир ата саугъаланнган эдиле. Он юйюр а микроавтобусла къоллу болгъандыла.

Екатерина ТОЛАСОВА.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Жашау журт

Жаш юйюрлеге – сертификатла

«2002-2010 жыллада жашау журтла» деген федеральный целевой программманы «Жаш юйюрлени жашау журтла бла жалчытыу» подпрограммасыны чеклеринде 2009 жылны башында Черек районда 37 жаш юйюр жашау журт сертификатла алгъандыла. Бу кюнледе аллай сертификатла Огъары Малкъардан, Бабугентден, Къашхатаудан, Зарагижден, Тёбен эм Огъары Жемтала элледен дагъыда онтёрт юйюрге берилгендиле. Аланы арасында алты эм беш сабийли юйюрле бардыла.

Ол ише тюрлю-тюрлю даражалы бюджетледен 3815 минг сомгъа жууукъ ахча бёлюнгенди.

Жашау журтну багъасыны отуз процентин федеральный бюджет, республикалы эм район бюджетле уа бешшер процентин тёлейдиле, деп билдиргенди бизге Черек муниципальный районну администрациясыны пресс-службасы.

Проект

Уста специалистле хазырлайдыла

Келир жыл Къабарты-Малкъар жаш специалистлени дунияны айырмалы бизнес школларына юйретиуню тёресин андан ары бардырлыкъды. Анга деп 2010 жылда бюджетде 50 миллион сом салынгнанды. Бюджетден тышында да, аллай бир ахча къоратыллыкъды. Аны юсюнден КъМР-ни Президенти гитче эм орталыкъ предпринимательстону айныгыугъа аталып Нальчикде бардырылгъан регионда аралы кенгешде айтханды.

Къабарты-Малкъарда бизнес билим бериу жаны бла Россейни башха жерлеринде тюбемеген проект жашауда бардырылгъанын эсигизге салабыз. Аны башламчысы КъМР-ни Президенти Арсен Каноковду. Республиканы экономикасына кадрланы хазырлауну программасы беш жылгъа жарашдырылгъанды. Анга кёре республикагъа бек магъаналы бёлюмлеге 500 бийик билимли эмда уста специалистле хазырлагъа белгиленеди. Быйыл экинчи къуум болуп 40 адам жиберилген эди окъургъа. Биринчи къауму уа - 25 адам Англияда бла Швейцарияда билимлерин ёсдюрюп къайтхандыла.

Марина ХАПОВА.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Акция

«Коммунальный тёлеулени-почта бла»

Къабарты-Малкъарны хурметли халкъы!

«Коммунальный тёлеулени-почта бла» деген акция андан ары бардырылады. Ол 15-чи октябрьде башланнганды, бошалгъан а 20-чы декабрьде этерикди. Сыйлы саугъала да ма ол кюн юлешиниридиле. Аланы алыр ючюн а, коммунальный жумушла (электросвязьдан башха) ючюн хакъны почтаны бёлюмюнде тёлерге эмда алайда окъуна анкетаны толтуругъа керекди.

Саугъалагъа тийишли болгъанланы энчи комиссия 23-чю декабрьде Нальчикни почтамтында тохташдырлыкъды.

Сорлукълары болгъанла «Почта России» деген федеральный къырал учреждениясы КъМР-де филиалында бу телефоннга сёлеширгe боллукъдула: **760-147**.

Конкурс

Нальчикни гимнин сайлау барады

Къабарты-Малкъарны ара шахарыны гимнин сайлар мурат бла 2007 жылда башланнган конкурс андан ары бардырылады. Анга жиберилген ишледен бюгюнлюкде конкурс комиссия экисин айыргъанды, жанргъа, тематикагъа да ала бек келишедиле деп, алай оюмлагъанды.

Болсада, салынгнан борчну магъаналылыгъын эсге алып, конкурсну кёргъанла аны андан ары бардырыргъа оноу этгендиле. Сайланнган гимнни сёзлерин жазгъан,макъамын да къурашдыргъан авторлагъа ахча саугъа бериллигин эсигизге салабыз.

Заявкала Нальчик шахарны администрациясыны культура управлениясына бу адрес бла жибериледи: **Нальчик шахар, Шогенцуков орам,17-чи юй**. Сорлукълары болгъанла бу телефонлагъа сёлешсинле: **77-22-20**, **42-06-80**.

Тилеклеге, тарыгъыулагъа кёре олсагъат тийишли оноула салыннгандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеги.

Лина Бербековны баш иеси Терроризмге къажау кюреш бардыргъан арада ишлеп тургъанды. 2004 жылда ол къуллугъун толтура тургъанлай ёлгенди. Ары дери уа аны юйюрю КъМР-ни МВД-сында фатар аллыкъланы тизмесинде болгъанды.

- Беш жыл болады мен эки сабийим бла башхаланы фатарларында хакъ тёлеп жашагъанлы. Гитче жашым бронхиальный астмадан ауругъаны себепли аны къоюп, ишге кирир онгум жокъду. Аталары ёлгени ючюн берилген пенсиягъа кечинебиз. МВД-гъа кёп кере барып тарыкъгъанма, алай алыкъа бир тюрлю себеплик этилмегенди, - дегенди ол.

Арсен Каноков КъМР-де ич ишлени министри Юрий Томчакга бу ишни тинтирге эмда приём бошалгъынчы, тиширыуну жумушу нек тындырылмагъаныны сылтауун билдирирге буюргъанды. Онбёш минутну ичинде ишни тамам этилгенди. Келир жыл майда фатар берилликди деп айтылгъанды.

Звёздный посёлкадан устаз-ветеранла К.Колесова бла Л. Тронова Президентден коммунальный жумушла ючюн компенсация алыргъа себеплик этерин тилегендиле. Арсен Баширович бу ишни эбине жетерге айтып, компенсация келир жыл биринчи квартанда тёленмей къалмазлыгъына ышандыргъанды.

- Ахчабызны алалсакъ эди,биз Москвагъа сабийлерибизге барыр эдик, - дегендиле ол тиширыула.

- Андан эсе, аланы бери жыяргъа кюрешигиз, - дегенди Арсен Каноков.

- Унарыкъ тюйюлдюле, ишлери игиди да...

- Алай эсе, юйде бахча бла кюрешип, алагъа кёретле, жемишле ийигиз. Ала уа сизге ахча бла болушсунла. Къалай-алай болсада, мындан кетерге къоярыкъ тюйюлбюз!

- Кесибиз да сюймейбиз кетерге, биз жаланда мында жашааллыкъбыз. Эрлерибиз да мында асыралгъандыла. Битеу жашауубуз да Кабарты-Малкъар бла байламлыды, - дегендиле пенсиячы тиширыула.

Приёмдан сора Арсен Каноков битеу тарыгъыула бла тилекле къалай толлукъларын кеси контрольгъа аллыгъын чертип айтханды.

- Бу жамауат приёмный партияны Председатели Владимир Путинни болгъаны ючюн биз жууапплыгъыбыз биютюн уллу болгъанын сезебиз. Бери адамла тюрлю-тюрлю сылтаула бла тийишлисича тамамланмагъан жумушла бла келедиле. Аланы тамамлау жаны бла ишни магъанасы уа айтып-айтмазча уллуду. Аны себепли министрле мында этилген оноуланы толтурмай къоймазгъа эркин тюйюлдюле, - деп белгилегенди КъМР-ни Президенти.

Екатерина ТОЛАСОВА.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

ЖУМУШ ТЫНДЫРЫУ

Жарсыуларын женгиллендиредиле

Жашай баргъанда, адамлада саулугъу сёгирегени, кылакъларыги иги эшитмей, кёзлери, алгъынча, кёрмей кыйнаугъаны да болады. Аллайлагъа болушургъа деп къуралгъан учреждениялары биринде – чекленген жууаплылыгъы болгъан «Кавказ слух Сервис» обществода болгъанбыз. Гузеланы Жамалны жашы Хасан къурагъан ара юсюбюздеги жылда май айдан бери ишлейди да, анда урунганла кысыха заманны ичинде къулаклары иги эшитмегенлеген кёплени ыразы этгендиле.

Ала къулакъ ичине неда къулакъ артына салыныучу аппаратланы сатыу бла кюрешедиле. Ишлерин тынгылы этгенлери бла айырмалыдыла. Нальчикде Мечников орамда 173 «А» юйде, ара базаргъа жууукъ жерде орналгъан учреждениягъа баргъан-кетген да тынчды.

Инженер-акустик Залим Пшихачев, бизге жарыкъ тюбел, былай билдиринди: «Немецли «SIEMENS» фирмада этилген къулакъ артына салыныучу триммер аппаратны багъасы 5500 сомдан башланып, къаллай болгъанына кёре кётюреле барады. Къулакъ ичине салыныучу аппаратланы уа ол заводну технологиясы бла андан келтирилген керекледен жыйыштырабыз. Ол иш эки кюнден кёп заман алмайды, багъасы уа 18200 сомдан башланып, маркасына кёре болады. Аппаратны къулакъ ичине салыныучу кесегин (вкладыш) хазырлаугъа бир кюнден кёп заман кетмейди.

Пенсиячыла, Улуу Ата журт урушха къатышханла, сакъатла жумуш этдирселе, аны багъасы 20 процентге дери азайтылады. Аппаратны багъасын бир жылгъа бералмагъанлагъа женгиллик этиледи: алгъан заманында бир кесегин, жууукъ эки айда уа къалгъанын тёлерге боллукъду. Аппаратны сайлау, иги ишлерча жарашдыруу хакъсыз этиледи. Аны жараулу болурун жалчытыу (гарантия) бир жылгъа бериледи».

- Гарантия бир жылгъа берилгенни, биз тандыргъан аппаратла жаланда аллай бир заманны ишлеген сунмагъыз, - дегенди араны генеральный директору. - Аппарат ол кезиуде, аны жюрютгенни терслиги болмай бузулса, жарасуузгъа айланса, ремонт ючюн хакъ ителмейди неда ол,ялыындырылгъан этеди. Дагъыда бир затны биллдирирге тийишлиди: аппаратлагъа энчи батарейкала, тестерле, стандарт вкладышла, жюрютгенде керек болуучу затла хар заманда да табылып турлукъдула.

Башха жерде алынгган аппарат бузулса, анга гарантия бла ремонт этилликмиди деп соргъаныбызда уа, Гузе улу былай айтханды: «Угъай. Аллай жууаплылыкъ аппаратны сатхан организациягъа неда продукцияны чыгъарган предприятиягъа салынады. Ол тюрлю жарсыугъа къалгъан адамла хакъ тёлеп бизде ремонт этдираллыкъдыла».

Биз ангылагъандан, бу арада тынгылы специалистле жумуш этедиле. Сёз ючюн, Заким Пшихачев бек алгъа Германияда усталыкъ алгъанды. Ызы бла Москвада белгили клиникалада юйренгенди. Жаш адам зес да, тутхан ишине жууаплы къарайды, не жумушну да тынгылы этеди. Эшитирге болушуучу аппаратланы 10 жыл окъуна жюрютгенле, аны бузулгъанны, кирленгени болса, Залимге келип, терк окъуна болушлукъ табып кетиучюдюле, бек ыразы да болуучудула.

- Бизге асламында абадан адамда келедиле. Сакъларгъа тюшсе, кыйнаугъан этерикдиле. Алай болмаз ючюн, жумуш этдирирге кёлленгенле **77-84-94** эм сотовый **89034960114** номерли телефонлагъа сёлешип, алгъадан жазылсала, белгиленген заманда келселе, эки жанына да тап боллукъду, - деп чертгенди ушакъ нёгерибиз.

КЪАЙГЪЫМАЗЛАНЫ Борис.

Къарындаш республикада

«Билим алыргъа иги болумла къураргъа кюрешебиз»

Къарачай-Черкес къырал университети ректору Тамбийланы Бурхан бла бу окъуу юйню аудиторияларында, жангыдан ишлене тургъан корпусларында, общежитияларында, ашханаларында, ол неди, Домбайгъа жууукъда орналгъан солуу юйлеринде болуп, хар зат бла шагъырейленнгенден сора ушакъ этдик.

Университетни ректору Тамбийланы Бурхан.

- Бурхан, университетни былтыр 70-жыллыгъын белгилегенсиз, шёндю сизде окъутуу-юйретиу иш къалай къуралыпды, студентлеригиз билим алыргъа итинемидиле?

- Тюз айтаса, былтыр университетни 70-жыллыгъын белгилегенбиз. Ол уллу байрам эди, анга тынгылы хазырланыргъа кюрешгенбиз. Келген къонакъладан уялмазни республикадан окъургъа киргген эдиле. Ол кезиуде кеслери да тынгылы билимлери болгъан сабийле келген эдиле. Энди ол ишни андан да иги этейик, бу байламлыкъланы кючлейик деп турганлай, бу къырал экзаменни кийирдиле, алай бла сабийлени саны да азайды.

Къоншу республикадан келгенлеге бек ыразыбыз, ала кеслерин этип, журналистика факультет бла бек кыйынап турадыла. Кёп болмай аккредитациядан кючден-бутдан къутулдукъ. Бизни ишибизни тинтгенле болмачы, учхара сылтаула излей эдиле. Алай Президентибиз Эбзеланы Борис бла тюбешгенибизде, университетге не жаны бла да болушлукъ этиллигин айтханды да, анга бек ышанып турабыз. Аттестацияны бизни окъуу юй келир жыл ётерикди. Анга тынгылы хазырланабыз.

- Шёндюгю студент окъургъа сюемиди, жашау онглары къалайды, аспирантурада бипмин андан ары ёсдюрюр онгу бармыды?

- Бюгюнлюкде университетни очный бёлюмюнде юч минг, аллай бир студент заочно да окъуйдула. Общежитияда преподавательлерибиз да жашагъанлары себепли анда жер хар студентибизге да жетмейди.

Аспирантурабызда, къырал берген жерледен сора да, кеси ахчалары бла окъугъанла да бардыла. Мен берген багъагъа кёре, студентлерибизни, аспирантларыбызны да билимлери аман тюйюлдюле. Билим берируде тарыхыбызны, культурабызны кётюрлюк затлагъа бютюнда уллу эс бурабыз. Ол себеплен историядан кандидат, доктор диссертацияланы кесибизде къоруларча, республиканы Президентине айтып, тарыхдан диссертация совет ачаргъады умутубуз. Бюгюнлюкде аллай Совет жангыз педагогикадан барды.

Мен суратха тюшюрюргге сюеме да, эллерибизде, таулары бла кёп айланыучума. «Къара археоло-гиялагъа» кешенелерибизни, къабырланы къазып, къаллай халеклик салгъанларын кёрсенг, жаныгъ аурийду. Аны эсгерге алып, студентлерибиз археологларыбызгъа болушадыла. Ала къазыу-излеу ишни бардыра тургъанлай алынгган сурат общежитиябызны къабыргъасында да тагъылып турады. Альботланы Рустам археологиядан кандидат диссертациясын къоруларгъа кетипди. Аны ол жолгъа чыгъаргъан а Къочхарланы Омарды.

Кесигиз кёрдюгюз, окъуу-лаборатория корпусну къурулушун бошай турадыла. Башха корпусларгъа да тынгылы ремонт этдиргенбиз. Аудиториялагъа жауун суу ётмезча, мекямланы баллаларын жангыдан жапханбыз. Бу жумушланы студентле бла тамамлагъыз деп да айтадыла. Алай бу ишни этерге уста къурулушчуча кёрюнеди. Алимлерибиз, жыйылып, бу ишни юсюнде бир тынгылы бегим этселе керекди. Алай бир кере халкъны аллына чыгъып сёлешген бла бу иш тынгылы болуп къаллыкъ тюйюлдю. Эриннек кюреширге керекбиз.

Къуру дуния малдан сора да, байлыкъла кёпдюле. Жаш тёлюге аны ангылатыргъа керекбиз. Ала окъуугъа ал бурлукъдула, хар нени билирге да итинирикдиле. Бизни ата-бабаларыбыздан къалгъан тарыхны, жер тюбюнден чыгъарып, миллетге да кёргюзталлыкъдыла. Аллах айтса, ол жанына биринчи атлам этгенни ызындан барлыкъла да табыллыкъдыла.

- Бурхан, ушакъ этгенигиз ючюн сау болугъуз.

Ушакъны **МАМАЙЛАНЫ Алий** бардыргъанды.

Суратла авторнудула.

КъЧКъУ-ну студентлери Кязимни 150-жыллыгъына аталгъан конференцияда.

Журналистика факультетни 3-чю курсуну студентлери Кючюкланы Мадина бла Догучаланы Ранета.

Студентле жашагъан общежитле.

Айныуну жолуна чыкъгъандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеги.

Коллективни мурдорун къурагъанладан бири Рахайланы Адрахды. Ол строгальщик болуп бизни заводда ишлегени 40 жылдан атлагъанды. Заказла заманында толтурулур, хар зат тынгылы этилип тура эселе, ол аллай адамларыбызны урунуу жигерликлери бла жалчытылады.

Ышаннгылы усталарыбыздан дагъыда бири Байсолтанланы Хасанды. Аурукъсунуп бир кесекни ишден бёлюннгенинде, аны бек излеп тургъанбыз. Иш кёллюлюгю, усталыгъы, жарашылугъу, адамлыгъы бла жаш тёлюге юлгю болады. Къуралны тюрлю-тюрлю регионларындагъы предприятиялада болуп, биз чыгъаргъан ызланы, станокланы орнатыуда, ишлетип кёрюуде, алада ишлериклени юйретиуде кёп кере айырмалы болгъанды. Продукциябыз ючюн тырман этилмезине шёндюледе да юлюю къошады. Ол да, Рахай улу да миллетни атын иги бла айтыдрадыла...»

Байсолтанланы Хасан.

«Станкозавод» шёндю республиканы бир халда, жетишимли ишлеген промышленность предприятияларыны саныда болгъанына дагъыда быллай шарт шагъатлыкъ этеди. Озгъан ыйыкъда КъМР-ни Президентини качество жаны бла саугъасы ючюн конкурсну итоглары чыгъарылгъандыла. Ол сайлауда биз хапарын айтхан завод республиканы промышленность предприятияларыны арасында бек игиге саналгъанды.

ТАТЛЫХАНЛАНЫ Борис.

Дин

Рамзан Кадыров муслийманланы бирикдиримми?

Дин управлениялары башчылары, динни проблемалары бла энчи кюрешген адамла эм политологла бир ненча кюнден бери Россейде юч ислам организацияны бирикдириу бла байламлы вопросланы сюзюп кюрешедиле. Аллай чакъыруула аллын да эшитиле-эшитиле тургъандыла, болсада ол иш жанлыла кёп табылмай эдиле, бютюнда политиклени жанларындан.

Болсада бу жолгъу башламчылыкъны Чеченни президенти Рамзан Кадыров этгенди. Экспертлени оюмларына кёре, ол тюрлю иш жетишимли бошалса, бирикдирилген структурагъа, баям, Рамзан Кадыров башчылыкъ этерикди. Болсада исламоведлени гурушхалыкъларына кёре, изленгенича биригиу къуралырмы ансы.

Муфтийлени советлерини оноучу къуллукъчуларындан бирлери Абдул-Вахед Низов Муслийманланы Ара дин управлениялары башчысы Талгат Таджиддин бла сёлешиулени бардыргъандан сора журналистлеге былай айтханды: «Биригиую процесси къыйынды, алай 90-чы жылланы башланды бери уа биригиуге, бюгюнлюкдеча, бир заманда да жууукъ лашалмагъанбыз». Баям, аллай ышанылукъну Таджиддинге сёлешиулеге Чеченни муфтийи Султан Мирзаевни къатышханы бергенди.

Муслийманланы бириигиулери бла байламлы уллу магъаналы вопросну юсюнден кесини оюмун айтыр ючюн, Мирзаев Рамзан Кадыров бла кенгешмегенди деп ийнаныргъа кыйынды. ЦДУМ-ну муфтийлери «Известия» бла ушакъда ангылатханларына кёре, Чеченни президенти муслийманланы бир организацияларыны къуралыуу бла байламлы вопросха уллу магъана береди. Рамзан Кадыровну пресс-службасы уа Чеченни башчысы бириигиу процессге къалай къатышыргъаны юсюнден алыкъа шарт белгили бир зат да айтмайды.

Болсада Север Кавказны Муслийманларыны координация араларыны башчысы Исмайыл Бердиев а «Известияны» тилеги бла былай дегенди: «Муслийманла барысы да бирлик жанлыдыла, ол да кесини кыйынын салады, алайсыз бириигиую юсюнден хапар хазна чыкъмаз эди».

Аны бла бирге уа исламовед Роман Силантьевни оюмуна кёре, Муфтийлени советлерин, ЦДУМ-ну эм Север Кавказны Муслийманларыны координация араларын бирге къошаргъа деген умут хазна толсун.

Ол алим былай дегенди: «Ол тюрлю умут бир бирге къажау сюелиую жангы формаларын чыгъарыргъа боллукъду, нек дегенде къайсы сферада да оноу этиую тюрлендириу муслийман майданда «ойнаучуланы» къуллукъ жерлерин тас этдиреди. Андан тышында да, башчыларга кавказлы муслийманланы дау айтыулары татарлы муслийманланы къоргъузтургъа боллукъду».

Силантьевни оюмуна кёре, бириигиую зор бла (искусственный) къуралыуу жаланда жангы бёлюнюулени чыгъарлыкъды. Россейли ислам университетни ректору Рафик Мухаметшин а былай дегенди: «Муслийманланы политика лидерлери Кавказда чыкъса окъуна, исламны арасы Къазандан Грозныйге кёчерик тюйюлдю. Алай болур ючюн а, ол шахарда билим бериу арала эм кёп башха затла да болургъа тийишлидиле».

«Известия» газетден.

Жолоучулукъ

Сабанчыланы Арипа «Къабарты-Малкъар» телеканалгъа келгенли алай кёп болмайды, алай журналистикада уа аты иги кесек замандан бери белгилиди. Бир къауум жылны ол «Голос Чегема» деген район газетде да ишлегенди.

«Книга памяти жертв политических репрессий с 1921 по 1940 г.г.» деген китапны авторларындан бириди. «ФСБ-ны архивинде беш жыл кюрешгенме аны жазар ючюн», - дейди Арипа, ол ишни юсюнден айта.

Эки бийик билими барды – филолог бла юрист. Къабарты-Малкъарда адамны эркинликлерин сюдде къоруулау комиссияны ышангылы члени да (ол аны жамауат ишиди). Эки ариу сабийчикни да анасыды бу чыгайлы тиширыу.

Кёп болмай Арипа Къазахстаннга бла Къыргъызстаннга барып келгенди. Биогюнлюкде ала тыш къыралладыла, алай бизге бек жуукъдула эм багъалыдыла: кёчюнчюлюкню ачы жылларында бу эки тюрк тилли къарындаш миллетлени хайырларындан сакъланнганбыз биз жокъ болуудан. Биогюнлюкде бу эки республикада жашагъан къарачай-малкъарлыланы саны сегиз мингге жуукъалашады. Ма ала бла тюбешип, жети кюнню ичинде жашау-турмушларны, къуанчларыны, къайгъырыуларыны юсюринден да хапар билип келгенди Сабанчыланы Арипа. Аны бу узакъ жолоучулугъу да халкъына сюймеклиги бла байланмыды.

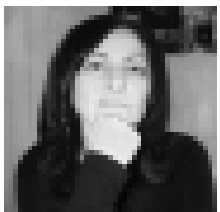

Сабанчыланы Арипа.

«Тауларыбызгъа элт саламыбызны»

Алматаны «Минги Тауунда»

- Къазахстаннга бла Къыргъызстаннга жолоучулугъунг неден башланнганды?

- Кёп болмай Къазахстандан бери «Минги Тау» атлы къарачай-малкъар культура араны келечилери келген эдиле. Алгъын аны башчысы Хочуланы Людмила эди, энди ол Парламентни депутатыды, аны орунуна уа Бабаланы Магометни жашы Мустафир ишлейди. Кеси да «Монолит» фирманы башчысыды. Андагъы мекямында жер бёлгенди арагъа да.

Геккиланы Магомет да аны болушлукъчуларындан бириди. Аланы бери КъМР-ни информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министри Борис Паштов чакъыргъанды. Мен а аланы юсюнден «Соотечественники» деген бериу къурагъан эдим.

Ала артха кетгенден сора, бери Бабаланы Мустафир сёлешип, Къазахстаннга кел, жолугъу тёлеёк, мындагъы таулуланы юсериндеи да бериу хазырлайыкъ, дейди. Дагъыда Къазахстан Республиканы МИД-де ингилиз тилден тилмеч болуп ишлеген Сейтмухаметова-Атмырзаланы Мадина (атасы къазахлы, анасы уа малкъарлыды) да чакъырады. Къарындашым Азрет бла кенгешеме. Ол а бар, дейди, кёллендиреди.

Мындан кёп китапла да алып баргъанма. Банкны бёлюмлеринден бирини таматасы Юсюпланы Аслан, «Горзеленхозну» башчысы Гелястанланы Ахмат, «Р-90» фирманы башчысы Локиланы Рашит да болушхандыла бу жолоучулугъума. Минводдан Акътаугъа учама. Анда аслам сабий кюрешеди. Бабаланы Мустафир хар бирине миллет кийимле тикдиргенди. Тепсеучюлерибизни башчылары уа эрменли жашды - Артур Оганесян. Ары кёп миллетлени келечилери келеди.

Репетициялагъа сау юйюрлери бла жюрюйдюле, андан сора таулу той этедиле. Репертуарларыны мурдору къарачай-малкъар тепсеуледиле, алай башха кавказ миллетникиле да бардыла.

Кёп болмай Алматагъа «Балкария» фольклор-этнография къыралы тепсеу ансамблибиз гастрольлагъа барыл кетгенди. Аны махтап бошамайдыла бюгюнде да, бек къуунадыла аны жетишимлерине. Мени да кёлюм тола эди аланы танскъылыкъ легенле да бек кёп, насыпха.

Токуланы Ахмадия «Айна» атлы жандаурлукъ фондну президенти, меценатды, бюйреклери осал ишлеген сабийлени Германиягъа ийип, алагъа операция этдиреди. Ахматланы Хыйса уа «Таурус» атлы къазах-американы араны директоруду, кёплеге къолундан келгенича болушады. Бизни къуундырыгъа шартла анда бек кёпдюле.

Бюгюнлюкде Алматада къарачай-малкъар жаш тёлю кесини жерин тапханды - бек даражалыгъа саналады, акъылыды, билимлиди, ётюрдю, жуулпуды. Кёп миллетле бла шуёхлукъ жюрютедиле. Хычинле эттен кёп жерле бардыла. Алматаны ара орамы бла бара, «Холам», «Бахсан», «Бызынгы» деген эм башха кафелени кёргенимде, Анда кёрген затларымы, Зояча, Байханатча эм башхаланы юсюнден орусча документни филым, малкъар тилде уа «Саным - мындж, жюрегим - анда» деген бериулени бир къауумун хазырларыкъма.

Дагъыда анда адет-тёрелерибизни сакъланнганы, тёлюдентёлюге ётюп, бир бирге жюрекден берген намыслары да мени бек сейирсиндиргенди. Бабаланы Мустафирни тамблагъы юннге кёз къарамы тюз да 20-жыллыкъ жашдача эди. Андагъы таулула мындгъыладан къайда эркиндиле, азатдыла, хар неде да, къайда да иелеча жюрютедиле кеслерин.

Къонакъбайлыкълары да юлгюлюдю. Мени бир юйден да иймегендиле саугъасыз. Таулуланы ресторанларын, кафелерин, фирмаларын кёрсенг, ийнаныгъынг окъуна келлик тюйюлдю. Мен анда тургъан жети кюнню ичинде эки-юч гаишникни кёргенме ансы, милиционерле жокъ эдиле.

- Къазахстандагъы таулула Малкъарны бек танскъылайдыла дейсе. Къолайлы жашагъанлыкъгъа, Къабарты-Малкъарда алагъа жер, субсидияла берселе, эсе да, къыралны жанындан болушлукъ болса, бери къайтырыкъ эдиле деген оюмларын айтханса. Мен шёндю аллай атлам болур деп ийнаналмайма.

- Хау, къыйын заманды. Мен Парламентни Председатели Чечанланы Ануар бла эм КъМР-де адамны эркинликлерин къоруулагъан комиссияны таматасы Зумакъулланы Борис бла тюбергеди муратым. Республика бери кёчерге сюйген таулулагъа не зат эталлыкъды деген соруу бла.

Къазахстанда, сёз ючюн, ары къайтабыз дегенлеге жер да, субсидияла да бередиле, право жаны бла законла къабыл этилгендиле. Аллай инфраструктура барды анда - Къазахстаннга кёчюп келген хар юйюр бла ишлеген, алагъа болушхан. Бизде да алай барса эди иш, бери кёчгенле жылла бла прописка этебиз деп айланмаз эдиле.

- Хапарынга кёре, Къазахстанны бек жаратханса. Сюеми эдинг анда жашаргъа?

- Андагъы «Минги Тау» журналны чыгъарыргъа угъай дерик тюйюл эдим, дагъыда Бабаланы Мустафир эм Геккиланы Магомет бла да ишлерге сюе эдим. Андагъы къарачай-малкъарлыла бек ири жашайдыла. Экинчи жанындан а, мени жарыкъ, бек сюйген муратым - жер-жерледе тургъан таулула бери жыйылсакъ эди, сиз азсыз деп киши да тюртдюм этип айтмазча болур эдик.

- Къыргъызстандагъы таулула уа къалай жашайдыла? Сен ары да баргъанса да, Арипа?

- Мени Бишкекге да элтгендиле, алай аны юсюнден келир жол айтырма. Къазахдан а кёлюм кётюрюлюп къайтханма. Энди байламлыкъны юзмезге келишгенбиз.

БИТТИРЛАНЫ Аминат.

«Минги Тау» араны старейшиналары. Сабанчыланы Арипа экинчи тизгинде сюеледи (солдан онгнга тёртюнчюдю).

Къарачай-малкъарлыланы Алматада «Минги Тау» культура араларыны жаш тёлюсю. Олтургъан - аны председатели Бабаланы Мустафирди.

уа аллай уллу, омакъ да мекям эди аэропортну жери - полдагъы плиткала окъуна, юзгюча, жылтырай эдиле тазадан. Евросервис деген ариулугъун, таплыгъын да анда кёрдюм. Акътаудан Алматагъа учама. Анда аэропортда уа полле бла сакълай эдиле Мустафир, Магомет, Мадина эм башхала да. Алматаны телевидениясындан манга оператор бередиле. Аны бла бек къаты ишлегенбиз.

- «Минги Тауну» ишини юсюнден топуракъ айтсанг эди.

- Къазахстанда «Ассамблея народов Къазахстана» деген жамауат организация ишлейди. Анда 130 миллетни келечиси жашайды, аланы барысына да къуралгъанды ол биригиу Нурсултан Назарбаевни оноуу бла. Хар миллетни кесини культура арасы барды.

«Минги Тау» - къарачай-малкъарлыланыды. Анда эки къауум ишлейди - старейшиналары бла жаш тёлюню бёлюмлери. Ишлери башхады, борчлары уа бирди. Культура жаны бла мероприятияланы къурау, абаданланы байрам бла алгъышлау, «Минги Тау» деген журналны басмалау (ол а къалай ариу жарашдырылады, кеси да багъалы къагъытда), дагъыда алагъа кёре башха ишлени тамамлайдыла. Аны хазырлагъанла Гюлюйланы Лейля бла Улбашланы Мадинадыла.

«Минги Тау» тепсеу ансамбльлери да барды. Аны бла 40-дан аз бийлеген хапарларындан.

Жаш тёлю даражалы жерледе ишлейди

- Андагъы жаш тёлюбюз къалайды, кесине жер табаламыды бу тынгысыз дунияда?

- Бек алгъа айтырыгъым: къарачай-малкъарлыларгъа энчи хурмет эттенлери кёзге туурады. Сёзсюз, Къазахстанны Президенти Н.Назарбаевни болушлугъу да не жаны бла да уллуду. Анга битеу жамауат бек уллу хурмет этеди. Президентге аллай сый бериу а бек аз тюбейди.

Жаш тёлюбюз анда бек иги жерледе ишлейди, бийик къуллукълада олтургъанла да бардыла. Компьютерни уста биледиле, къызла окъуна автомашиналары бла жюрюйдюле ишге. Къолайлары бек иги. Бир къауум юлгю. Гюлюйланы Лейля Италияны Алматыде посольствосунда ишлейди, посолну болушлукъчусуду. «Минги Тау» журналны чыгъарыргъа да заман табады.

Башында айтханма МИД-де ишлеген Атмырзаланы Мадинаны юсюнден. Дагъыда Габоланы Мадинаны, Эркенланы Заринаны, Бостанланы Азаматны, Сеулда бардырылгъан Олимпиядагъа оюнланы юмюш призёру Байрамукъланы Исламны да атларын энчи белгилергге тийишлиди. Фирмалары болгъанла, жер-жерледе жетишимли ишлегенле да бек кёп, насыпха.

Токуланы Ахмадия «Айна» атлы жандаурлукъ фондну президенти, меценатды, бюйреклери осал ишлеген сабийлени Германиягъа ийип, алагъа операция этдиреди. Ахматланы Хыйса уа «Таурус» атлы къазах-американы араны директоруду, кёплеге къолундан келгенича болушады. Бизни къуундырыгъа шартла анда бек кёпдюле.

Бюгюнлюкде Алматада къарачай-малкъар жаш тёлю кесини жерин тапханды - бек даражалыгъа саналады, акъылыды, билимлиди, ётюрдю, жуулпуды. Кёп миллетле бла шуёхлукъ жюрютедиле. Хычинле эттен кёп жерле бардыла. Алматаны ара орамы бла бара, «Холам», «Бахсан», «Бызынгы» деген эм башха кафелени кёргенимде, кёзлериме окъуна ийнаналмай эдим. Нальчикде окъуна тюбемейбиз аллай затха. Дагъыда Курданланы, Моллаланы, Тилланы, Геккиланы, бир къауум башха тукъумланы да бардыла аллай ашаналары, ресторанлары да.

Мен «Минги Тау» арагъа келгенде, анда Мечиланы Кязимни 150-жыллыгъына уллу программа къзырлай тура эдиле. Дагъыда бир иги жангы шартны эслегенме анда - жаш тёлюбюз, алгъынча кечикмей, эртте юйдегили болады.

- Юйлеринде уа болгъанмыса?

- Болгъанма. Бек хычыуун эди манга сый-намыс бергенлери. Ала чайны ичгенлей турадыла, сютню да къошуп. Бешбармакъ, лагман, хычин, ат этден этилген ашла, сохталадыла алада жюрюгени. Татлы затла да. Юйдегили бола туруп, тукъумну тамырына, даражасына бек къарайдыла. Бек къолайлы жашайдыла бизни адамларыбыз, анга ким да къууанырчады. Алай туугъан жерибизни уа бек танскъылайдыла.

Малкъарны бек танскъылайдыла

- Анда сени бек сейирсиндирген зат болгъанмыды?

- Кёчюнчю халкъны кючю бла анда уллу ГЭС, туннель да ишленгендиле. Ненча таулу къызны, ненча таулу ананы бели кэюлгенди ол къыйын ишде. Кёлюм толуп... къараялмай эдим алагъа... Къабырлада да болгъанма - алагъа салам айтхан эдим, туудукъларыбызгъа, болмагъанлагъа да...

Анда танышханма Атмырзаланы Зоя бла - ишини юсю бла бек кёп майдал алгъанды. Алгъын жылларда, Назарбаевни заманында да. Аныча, ишде атын иги бла айтдыргъан тишириуларыбыз кёп болгъандыла. Зояны жашы, къызы да бек иги жерледе ишлейдиле, бир къызы уа мында жашайды.

90-жыллыгъына жуукъалашхан Забакъланы Байханатны да бир кёрген унуталыкъ тюйюлдю. Аны жазгъанларын китап этип чыгъарыргъады муратым. Аны окъусанг, сыртынг къалтырайды, сёз фахмусу, тил байлыгъы сейирге къалдырадыла. Жашы Къорхмазланы Руслан Алматада даражасы бек жюрюген, къолундан да келген адам эди - аны аманлыкъчыла, ызындан болуп, тюйюп ёлтюргендиле. Андан сора кёп турмай келини да авариягъа тюшеди...

Сюргюнню азаллыгъы аз кибик, дагъыда аллай кюйюклюк сынагъан анады Байханат. Туудугъу бла, аны юйюрю бла жашайды энди.

Анда кёрген затларымы, Зояча, Байханатча эм башхаланы юсюнден орусча документни филым, малкъар тилде уа «Саным - мындж, жюрегим - анда» деген бериулени бир къауумун хазырларыкъма.

Дагъыда анда адет-тёрелерибизни сакъланнганы, тёлюдентёлюге ётюп, бир бирге жюрекден берген намыслары да мени бек сейирсиндиргенди. Бабаланы Мустафирни тамблагъы юннге кёз къарамы тюз да 20-жыллыкъ жашдача эди. Андагъы таулула мындгъыладан къайда эркиндиле, азатдыла, хар неде да, къайда да иелеча жюрютедиле кеслерин.

Къонакъбайлыкълары да юлгюлюдю. Мени бир юйден да иймегендиле саугъасыз. Таулуланы ресторанларын, кафелерин, фирмаларын кёрсенг, ийнаныгъынг окъуна келлик тюйюлдю. Мен анда тургъан жети кюнню ичинде эки-юч гаишникни кёргенме ансы, милиционерле жокъ эдиле.

- Къазахстандагъы таулула Малкъарны бек танскъылайдыла дейсе. Къолайлы жашагъанлыкъгъа, Къабарты-Малкъарда алагъа жер, субсидияла берселе, эсе да, къыралны жанындан болушлукъ болса, бери къайтырыкъ эдиле деген оюмларын айтханса. Мен шёндю аллай атлам болур деп ийнаналмайма.

- Хау, къыйын заманды. Мен Парламентни Председатели Чечанланы Ануар бла эм КъМР-де адамны эркинликлерин къоруулагъан комиссияны таматасы Зумакъулланы Борис бла тюбергеди муратым. Республика бери кёчерге сюйген таулулагъа не зат эталлыкъды деген соруу бла.

Къазахстанда, сёз ючюн, ары къайтабыз дегенлеге жер да, субсидияла да бередиле, право жаны бла законла къабыл этилгендиле. Аллай инфраструктура барды анда - Къазахстаннга кёчюп келген хар юйюр бла ишлеген, алагъа болушхан. Бизде да алай барса эди иш, бери кёчгенле жылла бла прописка этебиз деп айланмаз эдиле.

- Хапарынга кёре, Къазахстанны бек жаратханса. Сюеми эдинг анда жашаргъа?

- Андагъы «Минги Тау» журналны чыгъарыргъа угъай дерик тюйюл эдим, дагъыда Бабаланы Мустафир эм Геккиланы Магомет бла да ишлерге сюе эдим. Андагъы къарачай-малкъарлыла бек ири жашайдыла. Экинчи жанындан а, мени жарыкъ, бек сюйген муратым - жер-жерледе тургъан таулула бери жыйылсакъ эди, сиз азсыз деп киши да тюртдюм этип айтмазча болур эдик.

- Къыргъызстандагъы таулула уа къалай жашайдыла? Сен ары да баргъанса да, Арипа?

- Мени Бишкекге да элтгендиле, алай аны юсюнден келир жол айтырма. Къазахдан а кёлюм кётюрюлюп къайтханма. Энди байламлыкъны юзмезге келишгенбиз.

БИТТИРЛАНЫ Аминат.

РЕДАКЦИЯГЪА ПИСЬМО

Жигитлик эски болмайды

Алгъаракъда «Заман» газетибизде Османланы Хыйсаны «Жигитликни баяны» деген хапарын окъугъан эдик. Анда автор бизни алгъыннгы къыралыбыз, патчах Россейни заманында бардырылгъан урушлагъа къатышып, алада этген кишиликлери ючюн уллу сагъалла алгъан таулу жашла Келеметланы Къаншаубий бла Эфендиланы Аслан-Алийни юслериндеи айтады. Ала, душман аскерле бла сермеше, кеслерин чынтты жигитлеча кёргюзтгендиле. Ол замандагъы къыралыбызны эм сыйлы саугъаларындан бирине - Геююрге (Георгий) жорну тёрт даражасына тийишли болгъандыла.

Келемет улу 1904-1905 жыллада бардырылгъан орус-япон урушда болгъанды. Андан саусаламат къайтып, революцияны кезиюнде Биллымда ауруп ёлгенди. Къашхатаудан Аслан-Алий биринчи дуния урушда эди. Ол андан къайтмагъанды. Сермешледен биринде жигитча ёлгенди. Бу орденни тёрт даражасын алгъанда, анга жаланда 21 жыл бола эди. Баям, битеу патчах аскерде да болмаз эди ол жыл санда быллай даражагъа жетген.

Москвада, Кремльде Геююрге (Георгиевский) зал барды. Анда быллай даражагъа жетген адамланы атлары алтын харфла бла жазылыпдыла. Ол бошдан тюйюлдю. Ол бу орденни сыйын эм аны иесин багъалагъанын кёргюзтеди. Анда къашхаучу жаш Эфендиланы Аслан-Алийни да аты барды.

Статьяны автору бу эки батырны юслеринден бизге тынгылы билдиргенди. Сёзюню ахырында уа аланы атлары унутулмазча, халкъыбызны эсинде сакъланырча, ёсе келген тёлюле да ала бла ёхтемлеирча, туугъан эллеринде эсгертмеле салынсала тийишли эди деген оюмун айтады.

Тюз айтады Османланы Хыйса. Ол керекли да, огъурлу да ишди. Аны тарых магъанасы да барды. Уллу Россей къыралны ичинде, аны башха миллетлеринде артха къалмай баргъанлыбызгъа шагъатлыкъ этеди ол. Къыралда бола тургъан ишлеге къатышып, бизни халкъыбызны келечилери да кеслерини кишиликлерин кёргюзтгенлей келедиле. Ол болгъан ишди. Тарыхды. Аны ары-бери эталлыкъ тюйюлсе.

Бу жигитлени атлары бизни тарыхыбызда къалыргъа керекдиле. Ала къыралларына кертичиле болгъандыла, аны къадары ючюн жарсыгъандыла. Шёндю къыралны идеологиясы бираз къарыусузду. Хар зат да сатыу-алыугъа, ахчагъа бурулуп къалгъанды. Ата журтха сюймеклик, жан берлик деген сёзле унутула барадыла. Ахчагъа жан атыу жашауну башхача тюрлендиреди.

Алай жашау ёмюрден ахыргъа дери алай барлыкъ тюйюлдю. Тарыхда болгъан ишле ёмюрледе къаллыкъдыла. Аланы бир адам да тюрлендираллыкъ тюйюлдю. Бизни борчубуз да аланы эсде къалырча этиудю.

Анга уллу къоранч да керек тюйюлдю. Ташларыбыз бардыла. Сёз ючюн, Бызынгыда, Чирик кёлге жете баргъан жерде, жол жанында 1913 жылда черек къозгъалыугъа къатышханлагъа эсгертме барды. Уллу состар ташны орнатып, аны юсюнде уа къозгъалыугъа къатышханланы тизмелери жазылып турады. Табийгъат кеси «ишлеген» ташдан эсгертме уа бютюнда тап окъуна боллукъду. Ол халкъыбызны табийгъат бла байламлыгъын да чертирикди.

Бизни ата-бабаларыбыз да жерлери ючюн жанларын къурман этгендиле. Ингилизли алимжолоучу Дуглас Малкъарда болгъанында, тёшледе, жанлары ташла бла къаланып, тапкала халда этилип тургъан бахчаланы кёргенде айтханды: «Таулула тик жерледе аллай ариу бахчала ишлейдиле, мен алагъа къарагъанда, Англияда, Лондонда газонлагъа ушатхан эдим, была къаллай ишчи халкъдыла», - дегенди.

Ташны учуз этерге жарамайды. Къайсын ёмюрлюк этгенди аны. Робер Мерле жазгъанды Къайсынгга: «Сени назмуларынгы окъусам, мени кёзлериме жилямукъла келедиле. Ташны къыйналгъанын, ауругъанын, адамны анга кёз къарамын сен къалай терен ачыкълагъанса», - деп.

Таулу халкъны жашауунда таш бек уллу магъананы тутханды. Юй-журт, хуна, жол ишлеген да аны хайыранлады. Буруннгу заманладан къалгъан хуналада ауурлукълары эки-юч тонна болгъан, андан да ауур ташла бардыла. Сейир этесе, быланы бери къалай келтирип орнатхан болурла деп.

Эсгертмени къалайда орнаты ргъа керекди деген-де, баям, элге кирген жерде табыракъ болур. Тышындан келген адамла кёрюрча. Быллай жигитлери болгъан миллет, кертиси бла да, бош халкъ тюйюлдю, дерле. Малкъарлыланы уа болмагъанча бек бай тарыхлары бар кёреме деп да айтырла. Энди аны специалистле сайларла. Бизде атлары айтылгъан архитекторла кёпдюле. Ол жумушну ала тынгылыракъ этсинле.

Бу ишде эллени администрациялары да албугъартмазгъа керекдиле. Жигитлик эски болмайды. Озгъан заманны батырлары, сёзсюз, ала биогюнюбюзню да юлгюлери болгъанлай турадыла. Аланы хапарларын эшитгенле, алача, халкъларын, къыралларын сюергe итиниркидиле. Ахшы юлгю жаш тёлюню тюз жол бла барыуына себеплик этерикди.

Биз статьяны авторуну оюмун бек тюзге санагъанбыз. Ол жашауда бардырылып, атлары унутула баргъан жигитлерибизге эсгертмеле салынсала, тарых, культура жаны бла да уллу магъаналы **ЭФЕНДИЛАНЫ Салих**, философия илмуланы доктору, профессор.

САБАНЧЫЛАНЫ Хаджи-Мурат, тарых илмуланы доктору, профессор.

МУСУКАЛАНЫ Борис, филология илмуланы доктору, профессор.

ТЕКУЛАНЫ Мусса, филология илмуланы доктору, профессор.

ШАУАЛАНЫ Исмайыл филология илмуланы кандидаты, доцент.

Жазылыу-2010

Заман кетип барады

Хурметли окъуучула!

2010 жылны биринчи жарымына жазылыу кампания бошалыргъа заман бек аз къалгъанды. Алайды да, почтагъа ашыгъыгъыз, жазылыгъыз. Жангыз миллет газетибизни ушагъыусуз гитче тиражына барбыз да уялмазча болайыкъ. Биогюнлюкде уа хал къууанырча тюйюлдю.

Жангы жылда сизни бла сау-эсен тюбеширбиз деп ышанабыз!

Федеральное государственное унитарное предприятие «ПОЧТА РОССИИ» ФСП-1
Бланк заказа периодических изданий

АБОНЕМЕНТ на газету 5 1 5 3 2 (индекс издания)

ЗАМАН
(наименование издания)

Количество комплектов

На 2010 год по месяцам

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X						

Куда
почтовый индекс (адрес)

Кому

Линия отреза

ПВ место литер

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА 5 1 5 3 2 (индекс издания)

На газету **ЗАМАН**
(наименование издания)

Стоимость	подписки	руб.	коп	Кол-во комплектов
	каталожная	руб.	коп	
	переадресовки	руб.	коп	

На 2010 год по месяцам

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X						

почтовый индекс
город
село
область
район
код улицы
улица
дом корпус квартира
Фамилия И. О

разгъыла

Пресс-конференция

«Северный Кавказ» иели газет 1991-2008 жыллада республикада кенг жайыла барған вахха бизмни юсюнден дайым да статьяла басмалағанлай турғанды. Кёп болмай а, ол материалланы жыйыштырып, «М. бла В. Котляровла» деген китап басма «Северный Кавказ: под тенью вахха бизма», «Абхазия: события 1992-1993 годов» деген эки том бла Игорь Цагоевни «Беслан: факты и мифы» эм «Тамирлан» деген китапланы басмалағанды. Анга атап, газетни редакциясында пресс-конференция болғанды.

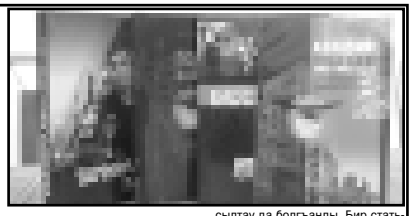

Вахха бизмни юсюнден керти хапар

Жыйылыуну «Северный Кавказны» баш редактору Алий Казиханов ачханды эм бардырғанды. «Биз вахха бизмни юсюнден 17 жылны ичинде айтып келебиз. Ол «Муслийман къарындашла» деген террорист къауум Англияны спецслужбаларыны кючю бла къуралғанды. Сирия, Иордания кибик, муслийман къыраллада аны тамырландырырға окъуна хоймағанды. Бизде уа кюч ала барады», - деп башлағанды ол кесини сёзюн.

Казихановну айтханына кёре, аны мураты, орта ёмюрледеча, халифатны тохтатыдырып, башчылыкъны къолға алып, алай жашау къуруду. Бизни республикада ол къаллай кюннге келтирлиги барыбызны да эсибизде: 13-чю октябрьде къаугъа аны ючюн чыкъмаған эди да...

Аллай къоркъуу болғанына тохтамай эс бурурға кюрешип турғаналарын билдиргенди Алий Магомедович. Газетни журналистлерин къоркъутурға да кюрешгенди. Алай ала, ол борчну кеслерине алып, вахха бизм къоншу республикаладан Кабарты-Малкъарға да келе турғанын дайым да айтхандыла. Казихановну оюмуна кёре, бу эки китапны чығарып, улу иш эттенди, быладан окъуучу кёп зат биликди.

Китапланы ал сёзюнде уа былай окъуйбуз: «Битеу бу шартланы юсюнден «Северный Кавказ» газет жазып турғанды, вахха бизтлени бла ала жанылпаны ачыуландыра, тюз ниетли адамланы уа ыразылыкъларын таба. Ол материалла бары да жыйылғанды бу китапда. Биринчи кесегинде-аны юсюнден информацияла, экинчисинде - публицистика, газетни журналистлерини аналитика статьялары, регионну, Российни да белгили специалистлерини оюмлары киргендиле».

Солдан онгнға: Алий Казиханов бла Виктор Котляров.

Сора ол сёзню Виктор Котляровха бергенди.

- Москвадан бери келген журналистле вахха бизмни не болғанын билмейдиле, алайсыз а аны юсюнден тынғылы сёлешир амал жокъду. Бу эки китапны окъуй, юкюрегинг такъыр болады,-дегенди ол. Шимал Кавказға вахха бизм къалай тюрлю киргенин, анга тийишли эс бурулмағанын да белгилегенди. «Северный Кавказ» а онжекти жылны ичинде Российни бирикдиру политиканы бардырып келгенин, ол ишде газетни баш редактору жашын тас этгенин да айтханды Котляров.

Аны оюмуна кёре, Абхазияны бла Бесланны юсюнден китапла да бек тынғылыдыла. Алағъа кирген статьяланы авторлары, ол республикалада болуп, хар нени терен тинтип жазғанды. Алий Казихановну орунбасары Игорь Цагоев да билдиргенди кесини оюмун.

Бесланда ажымлы ишден сора да, кёп тюрлю сёзле жюрюгенди. Цагоев кеси дюгерли жашды. Китабын аны ючюнмю жазғанды, деген сорду да бергендиле анга. Аны автору былай жуаплаған ды:

- Ол да бар эди. Алай башха сылтау да болғанды. Бир статьяда Бесланда ёлген сабийлени юслеринде бирле ачха этеди деген оюмла айтылғандыла. Аланы кертиликлерин тинте, бир къауум адам бла кёп иш бардырғанбыз. Аны бла байламлы статьяла газетде да басмаланғандыла. Артда аланы жыйышдырып, чығарғанбыз китапны.

Газетни Абхазияда корреспондент пункту ишлейди. Аны тамата сы Суфьян Калибанов да анда халны, ол республикағъа вахха бизм кирмегенин да айтханды.

Пресс-конференцияғъа келген журналистле соруула да бергендиле. Аладан бири бусағъатда бир къауумла мажюсю заманлағъа къайтырғъа чакырадыла, сизни оюмугъуз а къалайды деп эди. Котляров ол жаш адамла кеслерини тарыхларын иги билмегенлерин билдиргенди. Аллай болум а жангылыч жолға элтеди.

Казиханов а бизге чынтты ислам жетмегенине, кёп адетле бурундан бери сакъланып келгенлерине эс бурғанды. Сора хар ким да кеси сайлайды къайсы диннге табынырғъа сюйгенин деген оюм да айтылғанды жыйылыуда.

Анда сёлешгенле, дин къуллукъчула, вахха бизмни жайылып барғанына, бир тюрлю амал этмей, сансыз къарағъанларына ыразы болмағанларын билдиргендиле. Алий Магомедович да вахха бизтле алағъа айланып сорууа бергенлеринде, аланы санында уа, керти да, эс бурурчалары бар эди, дин ахлула бла тюбешип, адамла жуаплаа алырғъа кюрешгенлерин эсгергенди.

Жыйылыуғъа келгенле китапланы чыкъғанлығына ыразылыкъларын билдиргендиле.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Ангылатыу

Валоризация – урунуу пенсияны кёбейтиу

Валоризация не затды?

Валоризация – Сизни алғъынны урунуу пенсиягъызны кёбейтиудю. Ол иш 2010 жылда 1-чи январьдан этилликди.

Валоризация къалай этилликди?

2002 жылғъа дери урунуу стажлары болған россейлилени пенсия эркинликлери тюрлендирилликдиле. Сизни 2002 жылда 1-чи январьғъа дери жыйылғъан расчётны пенсия капиталыгъызғъа (пенсия капитал деп 2002 жылғъа дери тамата тёлюню пенсиячыларыны урунуу пенсиялары страховой кесекленири ёлчемлери ол капиталғъа къарап тохташдырылады) 10-процентлик индексация этилликди. Андан сора да, 1991 жылғъа дери урунуу стажны хар жылы ючюн пенсиягъа биришер процент къошуллукъду.

Валоризация кимлеге этилликди?

2002 жылғъа дери урунуу стажлары болған россейлилени барысына да эмда бусағъатдағы пенсиячылағъа, ол санда ишлей турғанлағъа эм жаш адамлағъа.

Пенсиягъа къаллай бир ачха къошуллукъду?

Хар гражданинни пенсия эркинликлерини кёбейиую аны 2002 жылғъа дери урунуу стажы къаллай бир болғанына тийишлиликде саналлыкъды. Жыл сан жетип тохташдырылған урунуу пенсиялағъа валоризация бла байламлы къошуллукъ ачха орта эсеп бла 700-ден башлап 1300-ге дери боллукъду.

Гражданинни совет урунуу стажы кёп эсе, аны пенсиясына 1700 сомғъа дери къошуллукъду. Пенсияны алай бла кёбейте туруп, жылны ичинде пенсиялағъа тёреде болуучусуча бардырылған план индексацияла да эсге алынадыла.

Сизни пенсиягъызны валоризация этер ючюн не керекди?

Валоризация автомат халда этилликди. Пенсия фонд пенсиягъызны жанғы ёлчемин ишигизде болған документлеге къарап саналрыкъды. Пенсия фондха уа сиз быллай шарт бар эсе барырғъа керекоз: иш хакъыгъызны ёлчемини эм стажыгъызны юслеринден пенсия фондда сизни пенсиягъызны тохташдыра туруп болмағъан жанғы документлеригиз бар эсе неда сиз пенсиягъызны ёлчемин башха вариант бла жанғыдан санатырғъа сюе эсегиз.

Программаны Россей Федерациясы Пенсия фонду бардырады. www.pfrf.ru

Шёндю орталыкъ бизнесге уллу эс бурулады, аны бла кюрешгенлеге кыралны жанындан да болушлукъ этледи.

Эндрейланы Зульфия Къарачай-Суу элни администрациясыны мекямында тюкен ачханды. Ол эллилери сурағъан, хар кюнде да юйде керекли товарланы сатады. Аны ючюн адамла анга бек ыразыдыла.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алғъанды.

Саулукъ

Цистит юйден узакъда тутса...

Циститден (къуучъ ауруу) бағъыла туруп, адам къаллай антибиотикни хайырланырғъа керек болғанын врач айтырғъа керекди. Алай бу ауруу адамны юйюнден узакъда, сёз ючюн, жолоучулукъда, солууда неда командировкада болған кезиуледе, сунмай турғанлай, кьыйнап къоярғъа боллукъду.

Ауруу тутхан заманда саусузла поликлиникадан бек узакъда болуп да къаладыла, барып врачха кёрюналмайдыла. Цистит тутхан кезиуюнде уа адамғъа аякъ жолну терк-терк илергге тюшгени уа саусузну ишин бютюнда кьыйын этеди. Аллай кезиуледе анга къаршы жууукълары, онгу болса уа, кеси болушурукъдула.

Былайда ичерик дарманғъыны сайлардан алғъа сизни чархыгъызғъа антибиотикле алған къалай жарашханларын эсигизге тюшюрюгюз. Ол неда бу дарман чархыгъызда аллергияны , кьыйын тюренриулени чығарамы эдиле? Кесигиз сайлағъан неда врач жазғъан антибиотикле чархыгъызғъа тап жарашып къаламы эдиле?

Дарманны бағасына да эс бурғъыз. Жанғы дарманланы бағалары бек уллуладыла, алай аланы кьыймятлары уа бирси, учурарақъ дарманланыкъыладан артыкъ болмайдыла.

Энди уа дарманланы юслеринден энчи айтырғъа керекбиз. Циститден сау болур ючюн, сиз **амциллинни** – пенициллинни къаулмундан антибиотикни – сайлағъа боллукъсуз. Врачла да саусузғъа асламысында аны жазадыла. Аны сатыуда атына **амоксициллин**, **хиконцил**, **флемоксин** да дейдиле. Ала барысы да бир дарманды ла.

Аны бла бирге уа, бу дарман бек эрттеден бери жюрютюледи да, циститни жукъдурған чеги микробчукъ-таякъчыкъ, бу дарманнга юйренчек болуп, андан артыкъ бек къоркъмайды.

Амоксициллин башха дарман **клавунат**бла бирге къатышдырылып да чығарылырғъа боллукъду. Бу дарманны **аугментин**, **амоксиклав** деген сатыу атлары да бардыла. Пенициллинге аллергиясы болған адамғъа аны да ичерге жарамайды.

Бактерияла башда атлары айтылған дарманладан къоркъмай эселе, врачла (артыкъ кёп болмаса да) **цефалоспоринлени** къауумларындан дарманланы да берирге боллукъдула. Алай циститни уколла уғъай, жаланда таблеткалача жарашдырылған дарманла сау этедиле. Аланы сатыуда атлары быллайладыла – **цеклор, зиннат, цефалексин**.

Циститден бағъыуда эрттеден бери кенг белгили антибиотик **доксициклинди**, тетрациклинлени **доксиллин**, **юнидокс**, **вибрамицин** къауумларынданды. Аны таплығъы кюнден жаланда бир кере ичилгениди. Алай чегидеги таякъчыкъ-микробчукъ тетрациклинледен артыкъ бек къоркъмайды.

Уллу халалы жугъуучу ауруулардан бағъыуда кючлю антибиотик **гентамицинни** хайырланадыла. Алай ол дарман жаланда ухол этилип бериледи. Аны бла бирге уа, бу дарманны хайырлана туруп, ол адамны къанында къаллай бир болғанына контроль этгю бек къаты изленеди. Пациентлени кёбюсюню уа ол ишни тамамларғъа кольларындан келмейди.

Ауруула жукъмазча этилир ючюн, **нитрофуранланы** ичерге керекди. Ала уа быладыла: **фурагин, фуразолидон** эм **фурадконин** – была барысы да бир дарманды ла. Аны сутканы ичинде бир кере кече ичерге керекди. Сийдик жюрюген жерлени ауруладан къорулауда бусағъатда эм белгили дарманла **сульфаметоксазол** эм **триметопримдиле**, бютюнда бег а ала бирге хайырланылсала къыйматлыдыла, алай ол тюрлю бағъыуну кезиуюнде башха тюрлю хаталы къошакъ ишле, сёз ючюн, теригизде чапырыла чығарла деген къоркъуу да барды.

Аптекада сизге **септрин**, **гросептол**, **бактрим**, неда кенг белгили **бисептол** дарманланы бере эселе, бу затха эсигизни бурурғъыз: ала **сульфаметаксозол** эм **триметоприм** бирге къошулу жарашдырылған дарманладыла.

Антибиотиклени кёп болмай чыкъғъан дағъыла бир къауумлары – **оксихинолин** бла **синооксилин** бирге къатышдырылып этилген дарманладыла. Аланы сатыуда атлары уа быладыла: **ципрофлоксацин**, **цифрон**, **цитробай**, **ципролет эм норфлоксацин**, **норбактрим**, **нормакс**, **нолицин**. Была барысы да, атлары башхала болғанлыкъғъа, бир дармандыла. Бырысыны да былай кемчиликлери барды – бек бағъаладыла.

Циститден бағъыуда дағъыда быллай дарман затла хайырланылыдыла: **но-шпа**, **баралгин** эм битимделген жарашдырылған экстрактла – **цистенал** неда **спазмоцистенал**. Ала къуучъда чанчхыланы, ачытыуланы сынтыл этедиле. Циститни хатасындан тамызылып турған сийдикни тыярғъа уа бир-бирледе **дитропан (оксибутинин)** дарманны хайырланадыла.

А. КРЫЛОВ,
медицина илмуланы кандидаты.

КОНКУРС

Къызчыкъны суратына - бийик бағъа

Россейни уголовный-толтуруучу системасыны органларында къуллукъ этгенлени сабийлерини «Дуниягъа мамырлыкъ» деген темағъа аталған суратларыны конкурсу болғанды. Ол эки кезиуде бардырылғанды: 1-чиси - уголовный-толтуруучу системаны территориялы органларында бла билим бериу учреждениялярында; 2-чиси - федеральный округла.

Бу конкурсха Юг федеральный округан 11-жыллыкъ Диана Нурсахатова да къатышханды. Ол 2005 жылда 13-чю октябрьде боевикле КъМР-ни УФСИН-ине чабыууллукъ этгеннлеринде, алағъа къажау сермешде ёлген ич службаны майору Джумагельди Нурсахатовны къызыды. Аны анасы Марьяна да бу управлениядағъа къулукъ этеди. Конкурсну 1-чи кезиуюню итогларына кёре, «Ала бизни эсибиздедиле» деген номинацияда Диана Юг федеральный округну Сыйлы грамотасына тийишли болғанды.

Къызчыкъ конкурсха кесини «Мамырлыкъ болса, сен жашар эдинг...» деген суратын жибергенди. Аны кесин да атасыны хурметине жоралап ишлегенди. Бу сурат конкурсда бек игилени бирине саналғанды. «За оригинальность исполнения» номинацияда Россейни Жууапха тартыуну юсюнден сюдню оноуун толтурғъан федеральный службасыны Дипломуна эм бағъалы сугъалағъа тийишли болғанды. Аланы анга Россейни ФСИН-нини директорлуну орунбасары ич службаны генерал-майору В.Т. Большаков Москвада къууанч халда бергенди.

Мадина ЗАБАРОВА.
КъМР-де УФСИН-ни пресс-службасы.

КъМР-ни прокуратурасында

Тюзлюк хорлағъанды

Республиканы прокуратурасы Виктор Кононовну тарығъыу къағъытына кёре тинтиу ишле бардырғъанды. Саулукъ сакълауну «Онкология диспансери» деген къырал учреждениясы саусузну дарманла жазғъаны эди деген тилегин толтурғъа унамағъанды.

1942 жылда туғъан Виктор Кононов 2-чи группалы инвалидди, аны онкология ауруу барды. Анга Москвада П.А. Герцен атлы илмуизлем онкология институтда ауруунга ирионтекан, авастин эм кселодой дарманла бла бакъдырсанг иги боллукъса, дегендиле.

Болсада Кононовну онкология диспансерни врачларыны комиссиясына жибергендиле. Анда уа анга авастин эм ирионтекан дарманларыбыз жокъдула, санга элоксатин, кселодой бла химиотерапия этерикбиз, дегендиле.

Элоксатин дарман алырғъа биринчи эки рецепт кезиуюнде жазылғъандыла, алай ючюнчюсюн жазарғъа керек болғанда уа, химиотерапияны багъыу курсун юзерге жарамағъанын биле турғъанлай, ол дарман тауусулғанды, жокъду деп, берирге унамағъандыла. Аны себепли Кононов ол дарманны, кесини хуржунундан 32800 сом тёлеп, сатып алғъанды.

Саулукъ сакълауну «Онкология диспансери» къырал учреждениясыны ол тюрлю законсуз ишлери РФ-ни Конституциясыны 41-чи статьясына эм федеральный законодательствоғъа чюйре келедиле. Алай бла Кононовну саулугъуна бакъдырыу эркинлигине сугъанакълыкъ этилгенди. Аны бла бирге уа, «Къырал социальный болушлукъ бериуню юсюнден» законна кёре, социальный болушлукъ бериуню излемлери толтурулмағъандыла.

Республиканы прокуратурасы КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну «Онкология диспансери» къырал учреждениясындан Кононов ауруунна бакъдырырғъа 32 минг 800 сом тёлеп алғъан дарманыны бағъасын кесине къайтарырғъа деп сюдге дау къағъыт жиберген эди. Сюд аны къабыл кёргенди. Алай бла Кононовну хакъсыз дарманла бла жалчытылынырғъа эркинлиги къайтарылғанды.

КъМР-ни прокуратурасыны пресс-службасы.

От

Жарыкълыкъ мудахлыкъғъа айланмаз ючюн

Статистика шартлағъа кёре, декабрь - бек кёп от тюшген айды. Аны алайлығъын былай анғылатырғъа боллукъду. Жылны ахыр айында жанғы жылны байрамына хазырланыуну аурасындда кёпле отдан сакъланырғъа керекдиле. Сора дағъыда ёлка, ары-бери аумазча, тынғылы орнатылырғъа, аны бутакълары къабырғъагъа жетмезча, чокайы уа юйню башына тиремезча болурғъа тийишлиди.

Ёлка болған юйню ичинде фейерверкле, атдырыучу затла, хлопушкала бла ойнау, картоф чыракъла эм бенгал отла жандырыу къоркъуулу болғанын да унутурғъа керек тюйюлдю. Быллай затха да уллу кёллю болмағъыз: ёлка орналған юйню ичинде битеу чыракъланы бирден ёчюлтюу, уллу прожекторла жандырыу дурус тюйюлдю. Уп уғъай, бек къоркъуулуду.

Быптыр Жанғы жылны белгилей туруп, Нальчикде Къулийланы Къайсын атлы проспектде Профсоюзланы культура дворецинде ёлкағъа от тюшген эди. Бехям, анга жаш адамланы пиротехниканы эслеп хайырланмағъанларыны хатасы жеттен болур эди. Насыпха, адам ачымағъанды, назы кеси уа толусунлай кюйгенди.

Хурметли жамауат, ёлканы жасай, аны тёгерегинде жырлай, тепсей туруп, къоркъуусузлукъну башда айтылғъан жорукълары толтурулсала, ажымлы ишле болмазла, байрам жарыкъ эм къууатлы ётер. Аны унутмайыкъ!

Арсен САБАНОВ,
КъМР-ни От тюшюуге къажау къырал службасыны пресс-службасы.
Вячеслав БОРИСОВ,
Нальчикде от тюшюуге къажау надзорну ёлюмюню таматасы.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Муэафар (баш редакторну орунбасары, БЕППАЙЛАНЫ Мугалин (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85
Секретариат - 40-93-62. Корректора - 42-63-52

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашауну бёлюмю- 42-67-68, 42-24-02.
Экономиканы бёлюмю - 42-66-73.
Культураны бёлюмю - 42-75-82.
Социальный политиканы бёлюмю - 42-66-76, 47-27-59.
Жанғылыкъланы бла спортну бёлюмю - 47-26-39, 42-66-71 .
Письмоланы, рекламаланы эм билдирилени бёлюмю - 42-37-94.
Тилманчланы бёлюмю-47-31-28. Сурат алыучу бёлюм - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87
Операторла -47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къағъыт жюрютмейди. Къол жазмалағъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланған материаллада айтылғъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылғъан хар зат ючюн, Россей Федерациясыны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылғъан 5-6 бет) кёпюю алмайды.
Газет Басманы эм асламды информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнъда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —И—0066. Индекс - 51532

Газетни басмағъа КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланғанды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33
Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 42-06-51, 42-19-97
Газетлени розницағъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19 сағъатда къол салынады. 21.00 сағъатда къол салынғанды
ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫҒЪАРҒЪАНЛА:
Биттирланы Аминат - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Зезаланы Лида (3-4-чю бетле), Ахматланы Шахида (1-чи бет), Акушуланы Фируза (2-чи бет) - корректорла.
Тиражы 3850 экз. Заказ № 4027

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5